

**АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОЦІНКИ ПОТРЕБ СП В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ВПЛИВУ ПРОЄКТІВ З НАДАННЯ ПІДТРИМКИ СП
(в рамках реалізації проєкту за підтримки ACTIONAID)**

2022-2023р.р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ УЧАСНИКІВ ОПИТУВАННЯ	6
РОЗДІЛ 2. РЕЙТИНГ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ТА ОЦІНКА ДОСВІДУ ОТРИМАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ СП ВІД БО «ЛЕГАЛАЙФ-УКРАЇНА»	8
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН СП В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА	12
РОЗДІЛ 4. ПОРУШЕННЯ ПРАВ СП ТА ПРАВОЗАХИСНА СПРОМОЖНІСТЬ СП В УМОВАХ ВІЙНИ.	18
ВИСНОВКИ	21

ВСТУП

У перші три місяці російської агресії активні бойові дії тривали майже на всій території України. Сьогодні активні бої відбуваються на сході та півдні країни, але ракетні обстріли російськими військами здійснюються по всій території України. Значна кількість чоловіків залишили свої сім'ї та подались до Збройних сил України. Жінки з дітьми змушені виживати в постійному напруженні та страху, піклуватися про своїх малолітніх дітей та старих батьків. Внаслідок обстрілів у багатьох містах зруйновано інфраструктурні об'єкти, житлові будинки, приміщення державних закладів та НУО. У містах з найбільш активними військовими діями жителі не мають доступу до води, тепла, їжі, інші ж можуть у будь-який момент втратити доступ до цих ресурсів через систематичні бомбардування.

Рівень бідності в Україні збільшився з 5,5% до 24,2% у 2022 році, внаслідок чого 8 млн осіб опинилися за межею бідності. Про це свідчать дані нещодавнього звіту Світового банку. Враховуючи, що безробіття неофіційно становить 36%, а інфляція досягла 26,6% наприкінці 2022 року, в майбутньому все більше українців можуть опинитися за межею бідності. Найпроблемнішим у цій ситуації залишається питання працевлаштування людей. За даними ООН, внаслідок агресії російської федерації 17,6 млн українців потребують гуманітарної допомоги. Понад третина мешканців України зараз перебувають у надскладних умовах.

З початку війни СП знаходяться у скрутному становищі: часто без роботи, житла, засобів до існування, потребуючи підтримки. Війна болісно позначається на психологічному та фізичному здоров'ї СП, що підтверджують їх звернення до психологів на Гарячу лінію для СП, негативно впливає на їх економічне та матеріальне становище, а також на правовий та соціальний статус СП. Через те, що секс-праця криміналізована та не визнається видом праці – СП не розраховують на допомогу від держави, через високий рівень стигми та дискримінації в суспільстві СП не мають підтримки і від громадянського суспільства. БО «Легалайф-Україна» є єдиним джерелом стабільної підтримки для багатьох СП.

З перших днів війни основною задачею БО «Легалайф-Україна» стало забезпечення збереження життя та здоров'я СП та їх сімей. Для вирішення цієї задачі організація розпочала реалізацію проектів з надання гуманітарної допомоги СП та забезпечення психологічної, правової та інформаційної підтримки СП в умовах війни.

У процесі формування протоколу дослідження, на основі отриманої від СП інформації, було побудовано декілька гіпотез щодо негативних змін у матеріальному становищі СП та виникнення специфічних, у порівнянні з мирним часом, потреб у послугах. Результати першого етапу опитування повинні були б підтвердити чи спростувати наступні припущення:

- СП гостро потребують гуманітарної допомоги, через зниження спроможності забезпечувати себе та свої сім'ї, відсутність інших джерел доходів крім секс-праці, відсутність грошової підтримки від держави;
- СП потребують допомоги із орендою житла, із транспортуванням / відшкодуванням транспортних витрат на переїзд в інші міста, де безпечніша військова ситуація;
- СП потребують психологічної підтримки, через погіршення ментального здоров'я під впливом війни;

- СП потребують правової підтримки через високу уразливість до порушень прав/насильства.

За результати другого етапу опитування планувалось оцінити ефективність інтервенцій в рамках проекту за підтримки ACTIONAID та розробити пропозиції для майбутніх програм з гуманітарної підтримки спільноти та подолання бар'єрів до послуг для СП.

У цьому звіті наведено аналіз результатів опитування серед секс-працівників України (СП), проведених у рамках оцінки потреб СП в умовах війни та впливу проектів з надання підтримки СП у 2022-2023р.р. Оцінювання реалізовано БО «ЛЕГАЛАЙФ-УКРАЇНА» за підтримки ACTIONAID.

ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

МЕТА – проаналізувати реальне соціально – економічне становище СП в умовах війни, їх психоемоційний стан, спроможність СП до захисту прав людини та вивчити актуальні потреби СП у гуманітарних, інформаційних, психологічних та юридичних послугах для планування та підвищення ефективності діяльності з надання підтримки СП в умовах війни.

ЗАВДАННЯ:

- провести у два етапи (на початку проекту у квітні 2022 року та наприкінці проекту у квітні 2023 року) опитування 100 секс-працівників у 12 регіонах України з метою визначення основних потреб СП в умовах війни щодо гуманітарної допомоги, психологічної та юридичної підтримки та оцінити актуальність проекту БО «Легалайф-Україна» з надання підтримки СП;

- на підставі результатів підготувати аналітичний звіт та використовувати отриманні результати для адвокації та планування подальшої діяльності організації, спрямованої на підтримку СП в умовах війни.

ЦІЛЬОВА ГРУПА – особи, які надають секс-послуги в умовах війни чи надавали секс-послуги до початку війни в Україні, незалежно від їхньої статі та сексуальної орієнтації (чоловіки, жінки, трансгендерні особи тощо) у віці від 18 років і старше, крос-групи секс-працівників (СПР+ ЛГБТІК, СП+ЛЖВ, СП + ЛВІН і т.д.).

МЕТОДИ ЗБОРУ ДАНИХ:

- Структуровані інтерв'ю (137 інтерв'ю на 1му етапі та 100 інтерв'ю на другому етапі у 12 регіонах України) методом «віч-на-віч» із секс-працівниками. Середня тривалість інтерв'ю у різних регіонах варіювалася від 25 до 45 хвилин. Інтерв'юерами були лідери регіональних ініціативних груп БО «ЛЕГАЛАЙФ-УКРАЇНА», які мають певний рівень довіри серед представників цільової групи. Запланована вибірка (200 осіб) була повністю реалізована переважно методом «снігової грудки», через знайомих.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕРВ'Ю:

1. Розроблено дві анкети / опитувальники (для 1го та 2го етапів) для СП, що включали такі блоки питань:

- Оцінка соціально – економічного становища СП, досвіду отримання гуманітарної допомоги СП та визначення актуальних потреб щодо отримання гуманітарної допомоги та інших видів матеріальної підтримки в умовах війни;
- Оцінка психоемоційного стану СП, потреб у психологічній допомозі в умовах війни та досвіду звернення до психологів БО «Легалайф-Україна»;
- Оцінка правозахисної спроможності, потреб СП у правовій допомозі, досвіду звернення до юристів;

- Оцінка задоволеності СП отриманими послугами від БО «Легалайф-Україна»;

та на її основі створено Google Forms для фіксації відповідей під час структурованих інтерв'ю з СП.

ГЕОГРАФІЧНИЙ ОХВАТ:

до участі у дослідженні залучено представників СП з таких регіонів України:

- *Південний* (Миколаївська область - м.Миколаїв);
- *Північний* (Житомирська обл. – м.Житомир);
- *Центральний* (Вінницька область - м.Вінниця; Черкаська область - м. Черкаси, Кіровоградська область - м. Кропивницький; Полтавська область - м. Полтава);
- *Південно-Східний* (Дніпропетровська область - мм. Дніпро, Кривий Ріг);
- *Північно-Східний* (Харківська область - м.Харків, Сумська обл. - м.Суми);
- *Північно-Західний* (Рівненська обл. – м.Рівне);
- *Західний* (*Волинська область – м.Луцьк*);
- *м. Київ.*

ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ ПОЛЬОВОГО ЕТАПУ: 1 етап – квітень 2022 року; 2 етап – квітень 2023 року.

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Збір, зберігання та аналіз емпіричних даних дослідження базувався на дотриманні етичних стандартів та захисту прав учасників дослідження на добровільність, анонімність та конфіденційність. З цією метою всі консультанти проекту, залучені до виконання цього дослідження, зокрема всі інтерв'юери, попереджені про відповідальність за розголошення та передачу третім особам будь-яких відомостей про респондентів, які стануть їм відомі під час виконання своїх обов'язків у рамках цього дослідження.

Добровільна участь

Перед початком опитування всі учасники були проінформовані про цілі та завдання, а також гарантії анонімності та конфіденційності для респондентів, їх право на добровільну участь, а також на припинення участі в опитуванні в будь-який момент.

Захист особистої таємниці

Під час проведення дослідження лише обмежена кількість людей мала доступ до отриманих даних. Після закінчення опитування всі записи зберігаються безпечно: захищені паролем та не доступні через спільні мережі. Після аналізу даних всі первинні матеріали буде знищено.

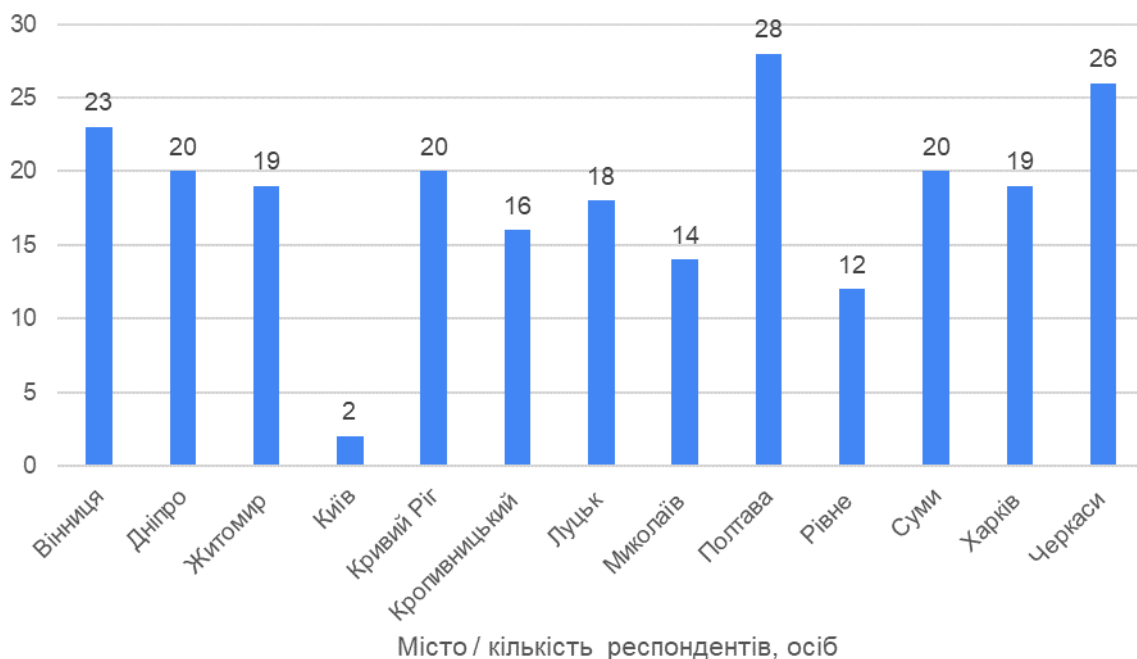
ОБМЕЖЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Відсутність повної об'єктивності та надійності висновків: респонденти самі обирали, що їм говорити та висловлювали свою суб'єктивну думку щодо певних питань. Однак, у ході збору даних респондентам було гарантовано анонімність та конфіденційність, комфортні умови, роботу з підготовленими інтерв'юерами, які мають певний ступінь довіри СП, що позитивно могло вплинути на ступінь відвертості їхніх відповідей.
- Дотримання термінів виконання робіт: враховуючи умови військового часу та активні бойові дії у багатьох регіонах України, а також закритість цільової аудиторії, термін виконання робіт може трохи подовжитися.
- Географічне представлення: враховуючи умови військового часу та активні бойові дії у багатьох регіонах України, не всі географічні області будуть охоплені дослідженням (зокрема Східний регіон)

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ УЧАСНИКІВ ОПИТУВАННЯ

ГЕОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Всього 237 СП прийняли участь у опитуваннях в рамках МіО 2022-2023 рр.. У ході 1 польового етапу оцінки потреб СП в умовах війни було проведено опитування серед 137 секс-працівників України (СП) у 12 містах України: Вінниця, Дніпро, Житомир, Київ, Кривий Ріг, Кропивницький, Миколаїв, Полтава, Рівне, Суми, Харків, Черкаси. Під час 2го етапу проведено опитування серед 100 СП у 12 містах України: Вінниця, Дніпро, Житомир, Кривий Ріг, Кропивницький, Луцьк, Миколаїв, Полтава, Рівне, Суми, Харків, Черкаси (загальний розподіл учасників опитування по регіонах наведено на мал. 1)

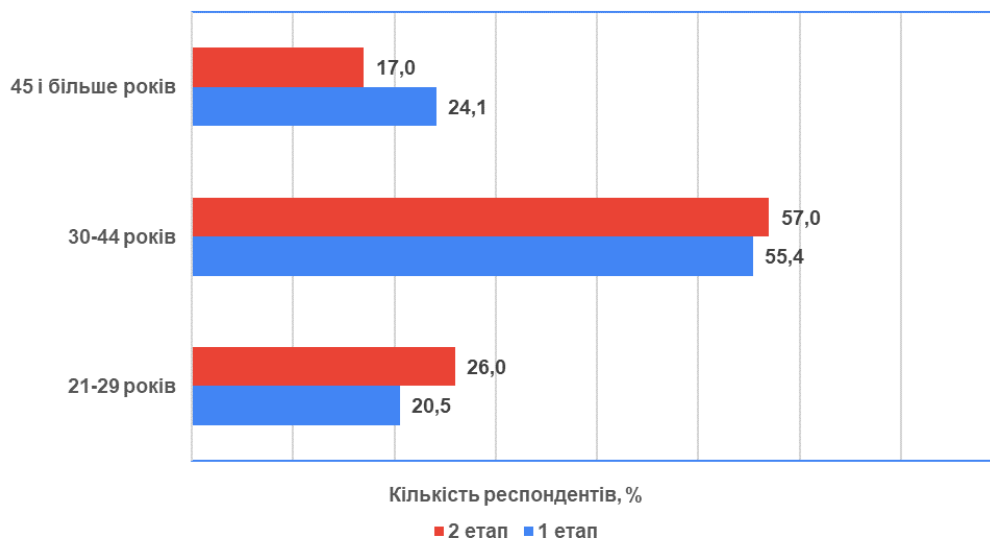

Мал.1 Кількість СП учасників опитування по регіонах (n=237)

СТАТЬ ТА ВІК РЕСПОНДЕНТІВ

Переважає більшість учасників опитування – це особи жіночої статі 92%, 8% — трансгендерні особи. Мінімальний вік респондентів - 21, максимальний – 58 років, середній 38 років.

Мал.2 Віковий розподіл респондентів

ОЦІНКА ВПЛИВУ ВІЙНИ НА УМОВИ СЕКС-ПРАЦІ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ СП

Після початку війни (квітень 2022р., n=137) 71,5% СП розповіли, що продовжують надавати секс-послуги за винагороду, але більшість (62%) зазначили, що надавати секс-послуги стало небезпечніше, ризики збільшилися, комендантська година скоротила робочий час, клієнтів поменшало і важче їх шукати тощо.

Покинути секс-працю у перші місяці війни через нові ризики/погіршення умов роботи, вирішили 19% СП.

Натомість, ще 9,5% респондентів розповіли, що до війни не надавали секс-послуги, але тепер їм доводиться цим займатися через складне матеріальне становище – відсутність роботи та засобів до існування.

У квітні 2023р. (n=100) - 93% опитаних зазначили, що зараз надають секс-послуги, з них: 12% складають СП, що тимчасово не працювали через війну, але вже повернулись до роботи, 11% таких, що до війни не надавали секс-послуги, решта не полишали секс-працю з мирного часу.

Середній вік жінок, які вимушені були йти заробляти секс-працею саме через війну складає 34 роки.

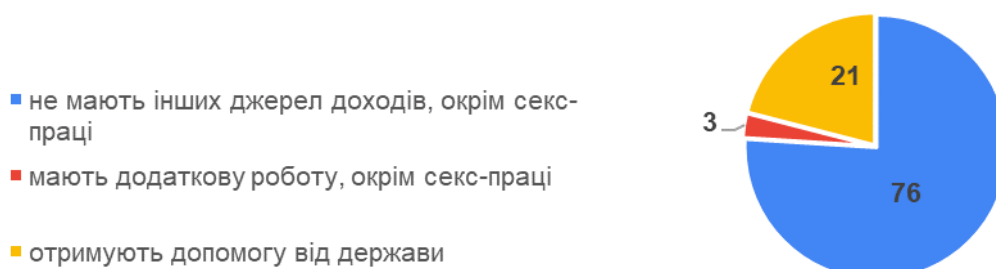
Незважаючи на зростаючі ризики та погіршення умов у секс-праці відсоток жінок, які заробляють секс-працею збільшується. Це відбувається за рахунок зростання кількості тих СП, які до війни не надавали секс-послуги, але вимушені сьогодні через різке погіршення свого матеріального становища та зростання кількості СП, які адаптувались до умов війни і повертаються до секс-праці (розподіл відповідей на запитання «Як війна вплинула на Вашу зайнятість та умови секс-праці?» на мал.3)

Мал.3 Розподіл відповідей СП на запитання «Як війна вплинула на Вашу зайнятість та умови секс-праці?»

Відповіді на запитання «**Чи погіршився ваш матеріально-економічний стан з початком війни?**» доводять, що переважна більшість респонденток, як на початку війни (95 % СП), так і через рік війни (98 % СП) відчувають різке погіршення їх матеріального становища.

Також, добробут СП та їх сімей напряму пов'язаний із роботою у сфері секс-послуг. 76 % СП сьогодні не мають інших джерел доходів, окрім секс-праці та несистемної благодійної/гуманітарної допомоги. Лише 5 СП на початку війни і 3 СП через рік війни зазначили, що мають додаткову роботу, окрім секс-праці. 21% СП отримують допомогу від держави (як ВПО, по догляду за дитиною, як малозабезпечені, і т.д.), але стверджують, що цієї допомоги не вистачає не тільки для гідного життя, але, іноді, і для виживання СП та їх сімей (на мал.4 розподіл відповідей СП про наявність додаткових джерел доходів окрім секс-праці станом на квітень 2023 р.).

Мал.4 Розподіл відповідей СП на питання про наявність додаткових джерел доходів, окрім секс-праці, %

РОЗДІЛ 2. РЕЙТИНГ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ТА ОЦІНКА ДОСВІДУ ОТРИМАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ СП ВІД БО «ЛЕГАЛАЙФ-УКРАЇНА»

ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА

99% респондентів у квітні 2022р. та 100 % у квітні 2023 р. визнали, що гостро потребують гуманітарної допомоги у вигляді продуктів харчування, ліків, засобів гігієни, теплого одягу та інших засобів, необхідних для виживання в складних умовах, а також інших видів підтримки (інформаційної, психологічної, правової).

На час першого етапу опитування 13,1% СП не мали досвіду отримання гуманітарної допомоги від БО «Легалайф-Україна», решта з опитаних хоча б один раз отримували продуктів та/чи гігієнічні набори, лікарські засоби тощо.

За шкалою якості та актуальності цієї допомоги (по шкалі від 1 до 4, де 1 – «Дуже не задоволена якістю продуктів/засобів» та «Зовсім не актуальна в умовах війни, не вчасна, не корисна», а 4 - «Дуже задоволена високою якістю продуктів/засобів» та «Дуже актуальна в умовах війни та необхідна для виживання»), СП оцінили допомогу від організації як «дуже висока»/ «висока» якість продуктів/засобів та «дуже актуальна та необхідна для виживання» допомога.

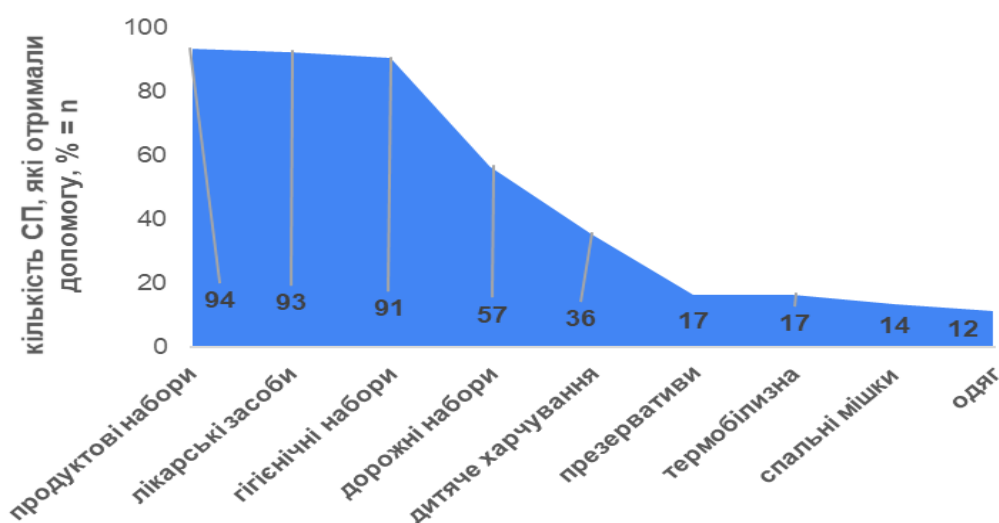

Але СП зазначили додатковий перелік продуктів/засобів, яких вони не отримували та яких їм не вистачає, у тому числі: засобів для очищення води, миючих засобів, презервативів, специфічних медичних засобів, у тому числі тих, що використовуються у разі застосування хімічної/ядерної зброї, спальні мішки, теплий одяг, фонарики, пауер-банки, продукти швидкого приготування, консерви тощо. Також СП зазначили про те, що їм було б зручніше отримувати допомогу у вигляді грошей чи сертифікатів на закупівлю продуктів/засобів ніж у натуральному вигляді. Крім цього СП потребували продуктових, гігієнічних наборів регулярно, хоча б один раз на місяць.

В рамках проектів БО «Легалайф-Україна» з надання підтримки спільноті СП, після 1го етапу опитування цей перелік продуктів та засобів було враховано та закуплено для розподілу серед СП, а також створено умови для отримання гуманітарних наборів щомісяця. З початку військових дій у 12 регіонах та м.Київ: більше 1000 СП отримали 1250 продуктових наборів та 1250 гігієнічних наборів, 450 наборів дитячого харчування та гігієни, 840 наборів з лікарськими засобами та 260 дорожніх наборів. За цей час нами було проведено декілька опитувань серед секс-працівників в регіонах з метою виявлення потреб у воєнний час та їх актуалізації. Ці опитування підтвердили, що основні потреби залишаються актуальними.

Окрім цього, на передодні зими СП гостро потребували різноманітних засобів, що можуть допомогти вижити за відсутності тепла, світла, чистої питної води тощо. У відповідь на ці потреби у 12 регіонах та м.Київ СП додатково отримали: 130 пауер-банків, 130 комплектів термобілизни, 130 пар шкарпеток, 130 ліхтариків, 130 упаковок таблеток для знезараження води, 130 спальних мішків тощо. Також, з метою збереження здоров'я та профілактики ВІЛ / ІППП серед СП, представникам спільноти видано 130 упаковок гель-змазки, 260 тестів на вагітність, 700 упаковок презервативів.

Через рік реалізації проектів, спрямованих на підтримку спільноти, під час 2го етапу опитування – 100 % респондентів зазначили, що протягом року отримували різні види гуманітарної продукції від організації. За шкалою якості та актуальності цієї допомоги, СП оцінили її як «дуже висока»/ «висока» якість продуктів/засобів та «дуже актуальна та необхідна для виживання» допомога (на мал.5 наведено дані розподілу гуманітарної допомоги серед СП).

Мал.5 Кількість СП, які отримали гуманітарну допомогу

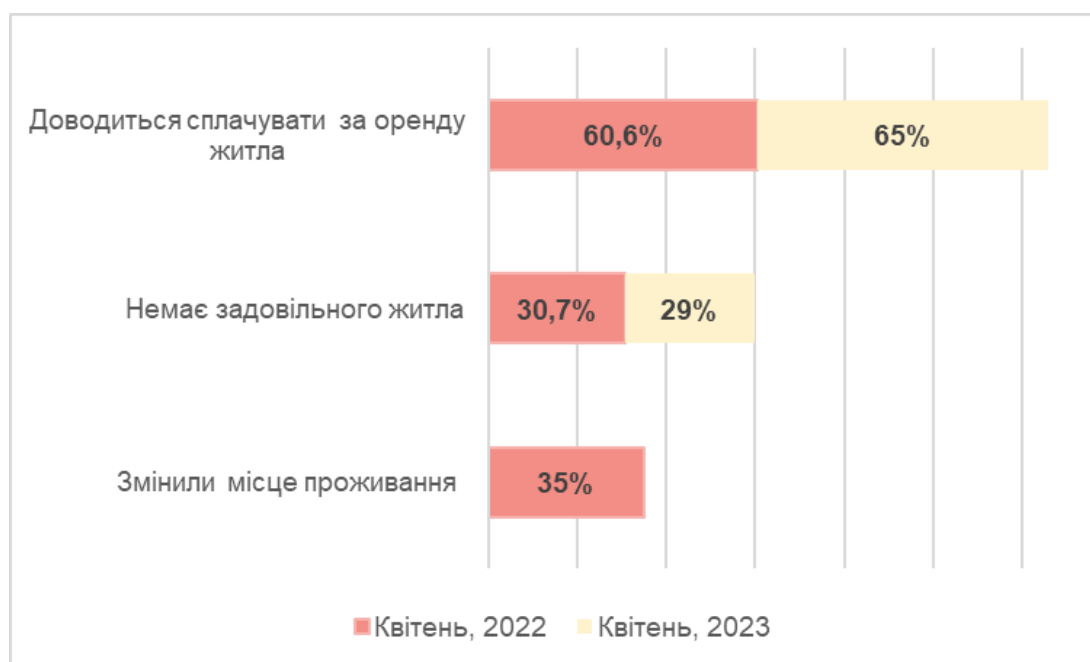
Крім того, що СП потребують **продовження гуманітарної програми**, наприкінці проекту з надання гуманітарної допомоги у СП залишилися **невирішеними декілька потреб**, а саме: через піклування про своє здоров'я та з метою профілактики ВІЛ/ІПСШ 8% СП зазначають про потребу у презервативах різного/більшого розміру, ще 8 % говорять про відсутність постійного приміщення у спільноти, де СП можуть отримувати допомогу, 3% все ж наголошують на зручності отримання сертифікатів/грошей на покупку необхідних продуктів/засобів та ще 2% потребують отримувати допомогу частіше та регулярно.

ЖИТЛО ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ

Після початку війни 35% СП були вимушені змінити адресу проживання/переїхати в інше, більш безпечне, місто для проживання.

30,7 % СП не мали задовільного житла, 60,6% проживали у орендованому житлі. 12 СП (8,7%) на цей період вже отримували в БО «Легалайф-Україна» допомогу у вигляді тимчасового житла (оренда квартири, сплата комунальних послуг тощо), 8СП (5,8%), які були вимушені змінювати місце проживання через війну отримали допомогу у транспортуванні/евакуації.

Після аналізу результатів 1 етапу опитування – задоволення потреби у тимчасовому житлі та транспортуванні для СП стали одними з основних пріоритетів для спільноти СП. Компенсації за оренду житла, сплату комунальних послуг тощо, транспортування були враховані як інтервенції у основних проектних заявках організації. З вересня 2022 року більше 60 СП, які вимушені були змінювати місце проживання через війну, було забезпечено тимчасовим житлом та транспортом для переїзду, в рамках проектів БО «Легалайф-Україна» з підтримки СП.

За результатами 2 го етапу опитування у квітні 2023 року – 71 % СП хоч і мають задовільне житло, але більше ніж половині з них необхідно турбуватись про сплату за оренду приміщення. За результатами опитування у період з травня 2022 по березень 2023 р. ще 17 СП (17%) отримали компенсації за сплату тимчасового житла від організації, 14 СП (14%) отримали компенсацію транспортних витрат.

Хоча динаміка надання цих послуг була позитивною (+8,2% забезпечення житлом, +8,2 % компенсація транспорту), але обмеження у фінансуванні не дозволяє покрити потреби більшості СП. Станом на квітень 2023 року потреба СП у житлі залишається дуже актуальною - щонайменше 29% з опитаних СП не мають задовільного житла, а 65 % доводиться сплачувати за оренду житла

Мал.6 Загальний розподіл серед СП послуг БО «Легалайф-Україна»

Порівнюючи результати опитування 1 етапу та 2 етапу - ми бачимо збільшення кількості послуг, що задовольняють основні найнеобхідніші для виживання потреби СП та, відповідно, збільшення кількості СП, які отримували такі послуги за рахунок проектів БО «Легалайф-Україна» з підтримки спільноти (на мал.6 послуги, що отримували СП від БО «Легалайф-Україна» та динаміка кількості цих послуг)

За шкалою якості та актуальності (по шкалі від 1 до 4, де 1 – «Дуже не задоволена якістю послуг» та «Зовсім не актуальні в умовах війни, не потрібні та не вчасні», а 4 - «Дуже задоволена високою якістю послуг та консультацій» та «Дуже актуальні в умовах війни, вчасні та необхідні для виживання») респонденти оцінили ці види послуг/консультацій, як «дуже висока»/ «висока» якість послуг та «дуже актуальна»/ «актуальна та необхідна для виживання» допомога.

Також СП зауважили, що потребують додаткових видів послуг: доступ до лікарів - гінеколог, дерматолог, флеболог, інфекціоніст тощо, доступ до юристів у віддалених від великих міст районах, офлайн консультації психологів та психологічні тренінги.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН СП В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА

Примітка: Оцінка проводилась під час першого етапу опитування з метою визначення актуальності психологічної допомоги для СП в умовах війни. Висновки про стан здоров'я СП в цьому дослідженні не є медичним діагнозом/професійним висновком психологів/психотерапевтів, лише нашим припущенням на основі відповідей СП про їх психоемоційний стан. Для оцінки стану ментального здоров'я спочатку ми запитали у СП чи відчувають вони негативний вплив від війни на своєму психоемоційному стані /на стані їх дітей. Потім ми використали три специфічних запитання, в яких СП пропонувалось зі списку почуттів обрати ті, що вони іноді/часто відчувають та які відповідають їхньому емоційному стану останнім часом. Відповіді на ці запитання містили у собі основні ознаки поширених психоемоційних станів та захисних реакцій організму на зовнішні подразники: стресу, панічних атак, синдрому відкладеного життя та емоційного вигорання. Наші припущення ґрунтувались тільки на наявності у СП половини та більше зі запропонованих ознак порушення психоемоційної рівноваги та на аналізі їх суб'єктивних оцінок/відповідей.

Негативний вплив від війни на власний психоемоційний стан /стан дітей відчувають 91% СП, заперечують вплив війни – 2% СП, не змогли дати відповідь – 7% з опитаних.

На запитання **«Чи бувають у Вас панічні атаки?»** 41% СП відповіли «Так», з них більше половини СП не звертались за психологічною допомогою через недовіру до психологів (10 осіб), брак коштів (9 осіб) чи низьку мотивацію та відсутність розуміння потреби. Не змогли відповісти на питання чи бувають в них панічні атаки - 34% СП, 25% - впевнені, що не відчували нападів паніки.

Для подальшої оцінки психоемоційного стану СП та впливу війни на їх ментальне здоров'я, респондентам запропонували дати відповіді на три специфічних запитання.

Перше питання з цієї групи **«Оберіть, які з цих почуттів ви іноді/часто відчуваєте?»** містило у відповідях основні **ознаки стресу:**

1. головний біль, важкість засинання, часте пробудження та читання новин;
2. зниження працездатності, мотивації, підвищена втомлюваність;
3. метушливість або загальмованість;
4. постійне відчуття страху, стрибки думок, відчуття безпорадності;
5. розлади травлення (проноси, закрепи), сухість у роті;
6. відсутність апетиту чи постійне переїдання;
7. болі у грудях, серцебиття, холодні кінцівки, відчуття жару в тілі;
8. тяга до солодкого, жирного, солоного, алкоголю, сигарет та іншого.

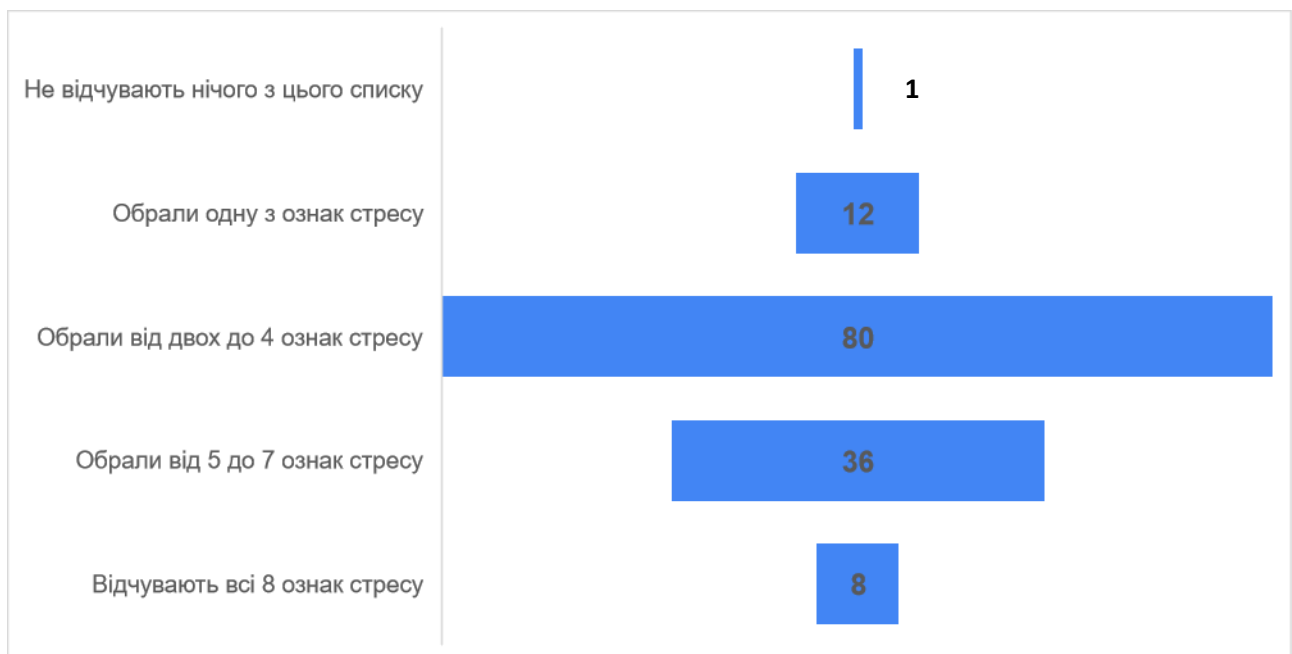
Розподіл відповідей СП на це питання зображено на мал. 7

Мал.7 Розподіл відповідей СП на питання щодо наявності у них основних ознак стресу

Аналізуючи відповіді СП, можна припустити, що війна болісно позначилась на їх психоемоційному стані. Так, лише одна СП відповіла, що не відчуває жодної з 8 ознак стресу, ще 12 СП обрали лише по одній з ознак зі списку. 8 СП впевнені, що відчувають всі вісім з ознак, притаманних стресу. 36 СП знайшли у себе від 5 до 7 ознак включно, з них 16 СП не звертались до психологів через недовіру (6 осіб), брак коштів (6 осіб), низьку мотивацію.

Тобто, можна припустити, що через війну (несподівану та напружену ситуацію) кожна третя СП знаходиться у постійному стресі, що негативно впливає на їх емоції, настрої та поведінку, а також, що є більш серйозним наслідком, має руйнівний вплив на весь організм людини.

Друге питання зі специфічної групи «Чи відбувається із Вами щось із цього списку?» містило у відповідях **основні ознаки синдрому відкладеного життя:**

1. ви живете думками про безхмарне майбутнє;
2. постійно очікуєте слушний момент для чогось;
3. відкладаєте чи навіть забороняєте собі насолоджуватись приємними моментами, квітами, заходом сонця, книжками, манікюром, кавою тощо;
4. відчуваєте себе спостерігачем власного життя.

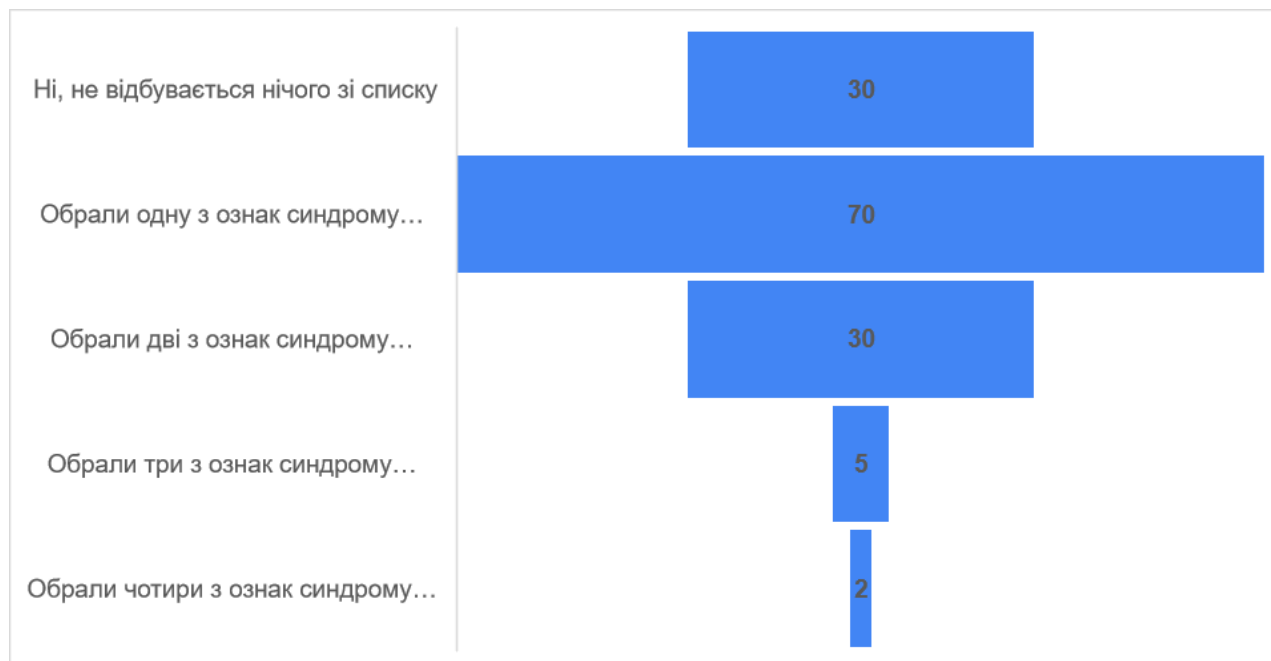
Примітка: Синдром відкладеного життя – це стан людини в очікуванні сприятливого часу для щасливого життя. В умовах війни багато хто відчувають, що життя начебто зупинилося, не усвідомлюють себе в реальності, в сьогодні. Натомість, частіше планують своє завтра, іноді дозволяючи собі помріяти про майбутнє та насолодитися цими відчуттями, але не уявляючи конкретного терміну настання цього майбутнього. Люди, які чекають на завершення цього жахиття, щоб лише після війни почати жити, мають синдром відкладеного життя. Вони постійно переживають, чи то через минуле, чи то через майбутнє, і не можуть жити тут і зараз. Такий стан часто призводить до депресії.

На мал.8 зображено розподіл відповідей СП на питання щодо наявності у них основних ознак синдрому відкладеного життя

Мал.8 Розподіл відповідей СП на питання щодо наявності у них основних ознак синдрому відкладеного життя

На це запитання - 30 СП (22%) відповіли, що не відчувають нічого схожого із запропонованими відчуттями, 70 СП (51%) обрали лише по одній з ознак зі списку. Можна припустити, що у 7 СП (5%), які обрали три та чотири з запропонованих почуттів, присутні ознаки синдрому.

Третє питання «Згадайте та оберіть, які з цих почуттів щодо власного життя чи роботи Ви зараз відчуваєте?» містило у відповідях основні стадії емоційного вигорання:

1. Ви переконані, що все робите правильно, тому радієте будь-якому виклику й хапаєтесь за кожную можливість допомогти ближньому
2. Ви відчуваєте емоційне виснаження, але змушуєте себе працювати ще більше, ігноруючи власні потреби.
3. Ви «зриваєтесь» на інших, звинувачуєте їх у надмірному навантаженні, у тому, що вони не можуть впоратися, є слабкими духом
4. Ви не вірите в себе, не розумієте, навіщо все те, що ви робите, ви мрієте тільки про те, аби цей стан закінчився якомога швидше
5. Ви відчуваєте внутрішню порожнечу, не розумієте, що з вами, та втрачаєте контроль над власним життям.

На мал.9 зображено розподіл відповідей СП на питання щодо наявності у них основних ознак емоційного вигорання

Мал.9 Розподіл відповідей СП на питання щодо наявності у них основних ознак емоційного вигорання

Зазвичай вигорання проявляється поступово, але в умовах такого значного напруження та стресу, як зараз, воно розвивається набагато швидше. В наших умовах замість кількох років людина може вигоріти за кілька місяців чи навіть тижнів — залежно від оточення, наявності підтримки, побутових умов тощо та на якому «фронті» вона задіяна і наскільки себе навантажує.

Тільки 7 СП (5%) не відчувають жодної з запропонованих ознак. 16 СП (12%) обрали перший варіант відповіді та переконані, що все роблять правильно у своєму житті та в роботі, вони радіють будь-якому виклику і хапаються за будь-яку можливість допомогти ближньому. Така відповідь може свідчити про відсутність вигорання або про те, що вони знаходяться на першій стадії, що інколи називають «Медовий місяць». Це стадія надмірного захоплення своєю справою, що з часом часто призводить до виснаження та, врешті, до емоційного вигорання.

Відповіді 48 СП (35%) можуть свідчити про те, що вони вже знаходяться у стані емоційного виснаження або на останній його стадії. Це стадія, коли вигорання стає настільки звичним, що перетворюється на нову реальність. Людина перестає будь-що помічати, відчуває внутрішню порожнечу, не розуміє, що з нею, та втрачає контроль над власним життям. При цьому до психологів звертались лише 26 СП з цієї групи.

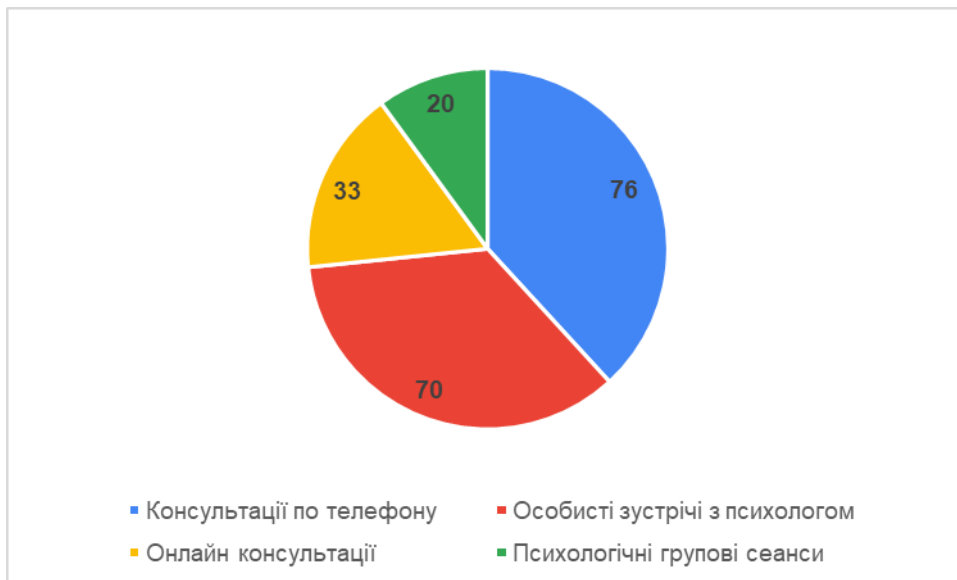
Відповіді решти СП свідчать про їх знаходження у різних перехідних стадіях вигорання: вони відчувають виснаження, починають «зриватися» — конфліктувати з іншими, їх продуктивність знижується, а разом із нею — поступово вони втрачають відчуття власної ефективності та цінності.

Окрім цього, 22 СП (16%) маючи явні ознаки стресу (від 5 до 8 ознак у кожній СП), відповідно до їх вибору відповідей на питання, мають ознаки першої стадії вигорання (3 СП) або фінальних його стадій (19 СП).

ДОСВІД ОТРИМАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СП

Під час першого етапу опитування (квітень 2022р., n=137) 46% СП вже отримували допомогу психолога БО «Легалайф-Україна», 123 СП (90 %) знали про можливість отримати безкоштовну допомогу психологів у БО «Легалайф-Україна». 60 СП (44%) планували протягом наступного року звернутись до психолога БО «Легалайф-Україна», 21 СП (15%) відповіли, що не мають таких планів, 56 СП (41%) не змогли відповісти точно чи будуть вони звертатись за психологічною підтримкою.

Мал. 10 Розподіл відповідей на питання «В якому форматі Вам було б комфортно отримувати допомогу від психологів БО "Легалайф-Україна?", квітень 2022 р., n=137

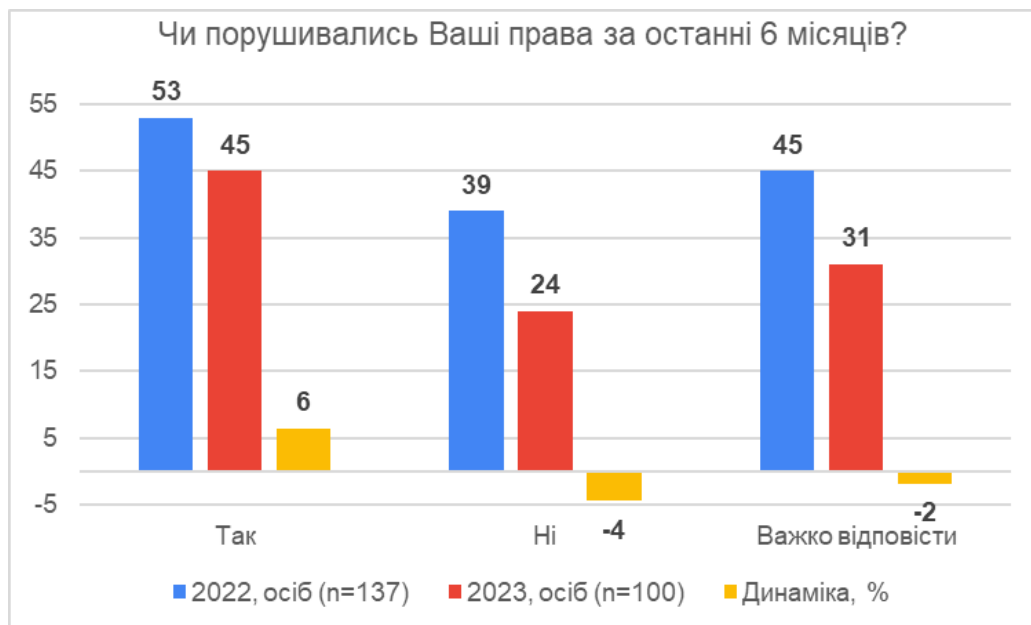
На першому етапі опитування ми запропонували обрати формат, в якому б СП було зручно звернутись та отримувати допомогу психологів. Більшість з респондентів обрали декілька форматів серед яких консультації по телефону та особисті зустрічі. Онлайн консультації обрали 33 СП, ще 20 СП зацікавлені у групових психолого-терапевтичних зустрічах.

Для створення комфортних умов для отримання психологічної допомоги, БО «Легалайф-Україна» забезпечили можливості для СП отримувати консультації психологів у онлайн форматі, по телефону, особисто чи під час групових психолого-терапевтичних груп.

На другому етапі опитування (квітень 2023, n=100) – до психологів на Гарячу лінію БО «Легалайф-Україна» звернулись 58% СП з опитаних. Кількість звернень зросла на 12 %. З тих, хто не звертався: 5 СП думають про таку можливість, 7 СП говорять про брак часу, 4 СП про брак коштів, 6 СП не мають довіри до психологів, 3 СП звертались до інших психологів, решта не мають мотивації чи не бачать причин для звернень.

ПОРУШЕННЯ ПРАВ СП

Під час опитування спочатку СП запропонували самостійно оцінити, чи порушувались їх права за останні 6 місяців.

Мал.11 Розподіл відповідей СП на питання «Чи порушувались Ваші права за останні 6 місяців?»

У наступному питанні СП запропонували обрати зі списку події, що відбувались з ними за останні 6 місяців. Список містив у собі види порушень прав, з якими найчастіше стикаються СП у повсякденному житті: *Відмова у наданні медичних, соціальних послуг; Відмова чи затягування процесу під час оформлення соціальних пільг та державних допомог; Відмова прийняти заяву в поліції; Шантаж з боку поліції та примус до співпраці; Відмова прийняти скаргу в медичних чи інших державних установах; Звільнення з роботи через ВІЛ статус або через зайнятість у секс-праці; Вимагання благодійних внесків за можливість отримати медичні послуги; Позбавлення місця у соціальному житті (гуртожитках, центрах, шелтерах) через ВІЛ статус чи зайнятість у секс-праці тощо.*

На 1 етапі опитування (квітень 2022р.) - 39 СП (28%) зазначили про один випадок, коли їх права були порушені. 19 СП (14%) зазнали двох порушень їх прав за цей час, 19 СП (14%) стикнулись з трьома та більше (до 6 порушень) за останні 6 місяців. 60 СП обрали відповідь «Нічого не відбувалось з переліченого списку».

5 СП з тих 39 СП (28%), які на перше запитання «*Чи порушувались Ваші права за останні 6 місяців?*» відповіли негативно, вже у наступному питанні зазначили, що стикались з одним чи декількома з таких випадків, як: Шантаж з боку поліції та примус до співпраці, Вимагання благодійних внесків за можливість отримати медичні послуги, Відмова чи затягування процесу під час оформлення соціальних пільг та державних допомог».

Ще 45 СП не змогли визначити самостійно, чи порушували їх права, але у наступному питанні 19 СП з них зазначили, що стикались з одним чи декількома таких випадків, як: Відмова у наданні медичних, соціальних послуг, Відмова чи затягування процесу під час оформлення соціальних пільг та державних допомог, Вимагання благодійних внесків за можливість

отримати медичні послуги, Відмова прийняти скаргу в медичних чи інших державних установах, Позбавлення місця у соціальному житлі (гуртожитках, центрах, шелтерах) через ВІЛ статус чи зайнятість у секс-праці, Звільнення з роботи через ВІЛ статус або через зайнятість у секс-праці тощо.

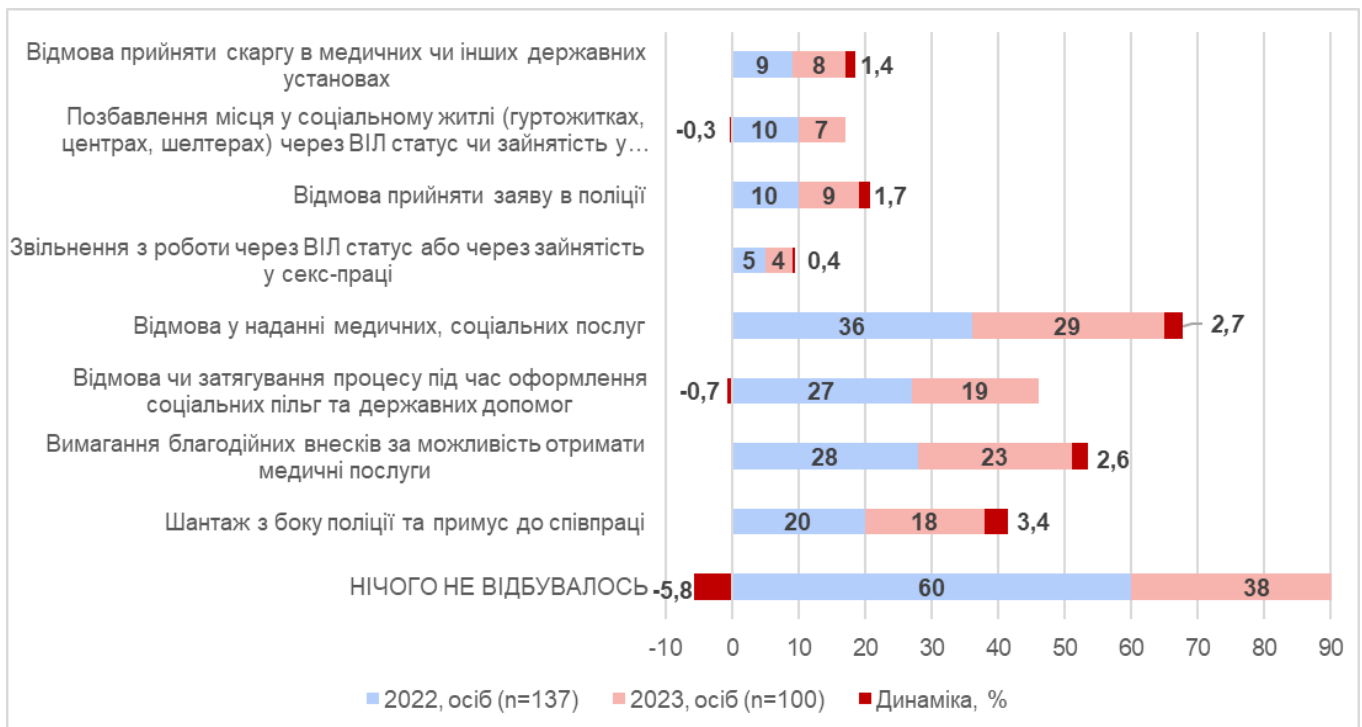
На 2 етапі опитування (квітень 2023р.) - 31 СП (31%) зазначили про один випадок, коли їх права були порушені. 16 СП (16%) зазнали двох порушень їх прав за цей час, 15 СП (15%) стикнулись з трьома та більше (до 6 порушень) за останні 6 місяців.

24 СП (24%) відповіли на перше питання, що їх права не порушували за останні 6 місяців, але у наступному питанні 3 СП з них зазначили, що стикались з такими випадками, як Шантаж з боку поліції та примус до співпраці, Вимагання благодійних внесків за можливість отримати медичні послуги та Відмова у наданні медичних, соціальних послуг.

31 СП (31%) не змогли визначитись, чи порушували їх права, але з них 14 СП у наступному питанні зазначили, що стикались з більшістю із запропонованих випадків правопорушень.

Тобто, близько 18% СП не вірно оцінюють/не розуміють, що є порушенням прав людини та у яких випадках вони мають право на захист. В даному випадку, факти зловживання владою з боку посадовців (поліцейських, медичних та соціальних працівників) та роботодавців, з якими стикались ці СП є грубими порушеннями прав людини.

Тому необхідно продовжувати освітню діяльність серед СП щодо прав людини та їх захисту, діяльність параюристів з фіксації та реагування на порушення прав СП, а також адвокаційну діяльність з подолання бар'єрів у доступі до юридичних послуг для СП.

Мал.12 Розподіл відповідей СП на питання щодо випадків порушення прав, з якими вони стикались за останні 6 місяців

ДОСВІД ОТРИМАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

На першому етапі опитування 128 СП (93 %) знали про можливість отримання безкоштовної юридичної/правової допомоги від БО «Легалайф-Україна», 68 СП (50%) відповіли, що мали досвід звернень до юристів з початку війни, ще 9 СП з тих, хто не звертався до юристів з початку війни – мали такі плани у близькому майбутньому.

З 53 СП, які заявили про те, що їх права були порушені за останні 6 місяців, 30 осіб (57%) вважають, що не потребують юридичної допомоги, бо з них: 22 СП (73%) вже отримали консультацію юристів, а решта (8 осіб, 27%) не планують звертатись за допомогою через недовіру до юристів чи брак коштів.

Мал. 13 Розподіл відповідей на питання «В якому форматі Вам було б комфортно отримувати юридичну/правову допомогу від БО "Легалайф-Україна?", квітень 2022 р., n=137

Серед форматів, в яких респондентам було б комфортно спілкуватись з юристами БО «Легалайф-Україна» більшість СП обрали консультації по телефону та/чи особисті зустрічі.

У 2023р. 55% з опитаних мали досвід звернення за правової допомогою. Але з 45 СП, що заявили про те, що їх права були порушені, 11 СП (24%) так і не звернулись по юридичну допомогу через недовіру до юристів чи брак коштів.

Майже половина з респондентів визнала, що війна та її наслідки негативно позначились на здатності членів спільноти захищати свої права.

Мал.14 Розподіл відповідей СП щодо впливу війни на спроможність СП захищати свої права

ВИСНОВКИ

Ще до пандемії COVID-19 та до початку війни в Україні, секс-працівники були диспропорційно уразливі до ризику насильства, а також сексуального і емоційного збитку, і ця шкода пов'язана з криміналізацією секс-праці. Закони і регуляторні політики по секс-праці впливають на безпеку, здоров'я і доступ до послуг секс-працівників. Первинна чи безпосередня стигма, пов'язана із секс-працею, яку іноді зневажливо називають стигмою «проституції» або «повії», є ще однією причиною соціальної нерівності для секс-працівників (за результатами дослідження «Виявлення бар'єрів у доступі і оцінка якості послуг для секс-працівників, вивчення їх потреб з метою підвищення ефективності програм зменшення шкоди, профілактики та лікування ВІЛ / СНІДу в Україні», 2017-2018рр., Всеукраїнська благодійна організація «Легалайф-Україна», Аналітичний центр «Соціоконсалтинг», за підтримки AFEW Інтернешнл).

Глобальна пандемія COVID-19 2020–2021 років завдала широкомасштабної негативної економічної, соціальної шкоди та шкоди здоров'ю СП. Для людей, які продають сексуальні послуги, наслідки були серйозними: погіршилися їх і без того ненадійні умови праці та доступ до медичних та соціальних послуг. Опитування серед СП України в рамках вивчення доступності та якості послуг для СП (серпень – жовтень 2020р., за підтримки SWAN) підтвердили цей вплив та продемонстрували, що більшість СП є досить вразливими у фізичному, психологічному та економічному плані. Для СП актуальними були такі проблеми, як самотність, відсутність підтримки з боку чоловіка, партнерів, родичів, зокрема матеріальної у процесі виховання дітей. Добробут більшості СП завжди залежав від їхньої роботи у сфері надання секс-послуг. У відповідь на пандемію організація секс-працівників БО «Легалайф-Україна» швидко реагували та різними способами намагалась послабити вплив пандемії на свою спільноту. Враховуючи соціальне та економічне неблагополуччя секс-працівників, структурні бар'єри та повсюдну стигматизацію, що перешкоджає їх включенню в суспільство, не дивно, що для багатьох СП організація секс-працівників була єдиною можливістю задовольнити свої основні потреби, отримати медичну допомогу та соціальну підтримку.

Більшість гіпотез даного дослідження щодо погіршення соціально-економічного становища СП, наявності гострої потреби СП у гуманітарній, психологічній та правовій допомозі, були підтвердженні результатами опитування.

З початком війни уразливість СП тільки поглибилась. Переважна більшість СП (98 % СП) відчують різке погіршення їх матеріального становища.

Як і до війни, добробут СП та їх сімей безпосередньо залежить від їхньої роботи у сфері надання секс-послуг. 76 % СП сьогодні не мають інших джерел доходів, окрім секс-праці та несистемної благодійної/гуманітарної допомоги. Хоча 21% СП отримують допомогу від держави (як ВПО, по догляду за дитиною, як малозабезпечені, і т.д.), але цієї допомоги їм не вистачає не тільки для гідного життя, але, іноді, і для виживання.

Незважаючи на зростаючі ризики та погіршення умов у секс-праці (про що свідчать 63 % СП) кількість жінок, які заробляють секс-працею збільшується. Це відбувається за рахунок зростання кількості тих СП, які до війни не надавали секс-послуги, але вимушені сьогодні через різке погіршення свого матеріального становища (11% СП) та зростання кількості СП, які змогли адаптуватись до умов війни та повертаються до секс-праці (12% СП).

Зауважимо, що середній вік жінок, які вимушені були йти заробляти секс-працею саме через війну, складає 34 роки.

Гуманітарні потреби

Результати дослідження продемонстрували наявність у секс-працівників низки потреб, які набувають все більшої актуальності із війною та задовольняються не повною мірою, як державними структурами, так і НУО. Ці потреби включають: гуманітарну допомогу включно з розширеним списком засобів, що необхідні для забезпечення виживання СП в умовах відсутності електроенергії, тепла, водопостачання тощо, а також тимчасове житло, транспортування, психологічну та правову підтримку.

Всі учасники опитування визнають гостру потребу у гуманітарній допомозі, бо не в змозі повністю забезпечити себе та свої сім'ї продуктами харчування, ліками, засобами гігієни, теплим одягом та іншими засобами, необхідними для виживання в складних умовах.

На час першого етапу опитування 13% СП не мали досвіду отримання гуманітарної допомоги від БО «Легалайф-Україна». Решта з опитаних хоча б один раз отримували продуктів та/чи гігієнічні набори, лікарські засоби тощо. За шкалою якості та актуальності цієї допомоги (по шкалі від 1 до 4, де 1 – «Дуже не задоволена якістю продуктів/засобів» та «Зовсім не актуальна в умовах війни, не вчасна, не корисна», а 4 - «Дуже задоволена високою якістю продуктів/засобів» та «Дуже актуальна в умовах війни та необхідна для виживання»), СП оцінили допомогу від організації як «дуже висока»/ «висока» якість продуктів/засобів та «дуже актуальна та необхідна для виживання» допомога.

Після 1го етапу опитування було враховано побажання СП щодо переліку необхідних їм продуктів та засобів, а також створено умови для отримання гуманітарних наборів щомісяця.

Через рік реалізації проектів БО «Легалайф-Україна», спрямованих на підтримку спільноти, під час 2го етапу опитування – 100 % респондентів зазначили, що неодноразово протягом року отримували різні види гуманітарної продукції від організації. За шкалою якості та актуальності цієї допомоги, СП оцінили її як «дуже висока»/ «висока» якість продуктів/засобів та «дуже актуальна та необхідна для виживання» допомога.

Житло та транспортування

Після початку війни 35% СП були вимушені змінити адресу проживання/переїхати в інше, більш безпечне, місто для проживання. 30,7 % СП не мали задовільного житла, 60,6% проживали у орендованому житлі.

Після аналізу результатів 1 етапу опитування – задоволення потреби у тимчасовому житлі та транспортуванні для СП стали поруч з основними пріоритетами для спільноти СП. Компенсації за оренду житла, сплату комунальних послуг, транспортування були враховані як інтервенції у основних проектних заявках організації.

Наприкінці проекту з підтримки спільноти – 71 % СП хоч і мають задовільне житло, але більше ніж половині з них необхідно турбуватись про сплату за оренду приміщення. З травня 2022 по березень 2023 р. 17% з опитаних отримали компенсації за сплату тимчасового житла від організації, 14% отримали компенсацію транспортних витрат. За шкалою якості та актуальності (по шкалі від 1 до 4, де 1 – «Дуже не задоволена якістю послуг» та «Зовсім не актуальні в

умовах війни, не потрібні та не вчасні», а 4 - «Дуже задоволена високою якістю послуг та консультацій» та «Дуже актуальні в умовах війни, вчасні та необхідні для виживання») респонденти оцінили ці види послуг/консультацій, як «дуже висока»/ «висока» якість послуг та «дуже актуальна»/ «актуальна та необхідна для виживання» допомога.

За рік реалізації проектів з підтримки спільноти кількість послуг, що задовольняють основні найнеобхідніші для виживання потреби СП, збільшилась, відповідно, збільшилась кількість СП, які отримували такі послуги за рахунок проектів БО «Легалайф-Україна». Але, незважаючи на позитивну динаміку послуг та охоплення (+8,2% забезпечення житлом, +8,2 % компенсація транспорту, + 13% гуманітарна допомога), обмеження у ресурсах, включно із фінансовими, не дозволяє покрити потреби більшості СП. Станом на квітень 2023 року потреба СП у житлі залишається дуже актуальною - щонайменше 29% з опитаних СП не мають задовільного житла, а 65 % доводиться сплачувати за оренду житла.

Психологічна допомога

***Примітка:** Висновки про стан здоров'я СП в цьому дослідженні не є медичним діагнозом/професійним висновком психологів/психотерапевтів, лише нашим припущенням на основі відповідей СП про їх психоемоційний стан. Для оцінки стану ментального здоров'я спочатку ми запитали у СП чи відчувають вони негативний вплив від війни на своєму психоемоційному стані /на стані їх дітей. Потім ми використали три специфічних запитання, в яких СП пропонувалось зі списку почуттів обрати ті, що вони іноді/часто відчувають та які відповідають їхньому емоційному стану останнім часом. Відповіді на ці запитання містили у собі основні ознаки поширених психоемоційних станів та захисних реакцій організму на зовнішні подразники: стресу, панічних атак, синдрому відкладеного життя та емоційного вигорання. Наші припущення ґрунтувались на наявності у СП половини та більше зі запропонованих ознак порушення психоемоційної рівноваги та на аналізі їх суб'єктивних оцінок/відповідей.*

Негативний вплив від війни на власний психоемоційний стан /стан дітей відчувають 91% СП, заперечують вплив війни – 2% СП, решта - не змогли оцінити такий вплив.

Аналізуючи відповіді СП, можна припустити, що війна дійсно болісно позначилась на їх психоемоційному стані: кожна третя СП знаходиться у постійному стресі, що негативно впливає на їх емоції, настрої та поведінку, а також, може нести більш серйозні наслідки для всього організму людини. 41% СП свідчать про те, що іноді/часто відчувають панічні напади. У 5% опитаних, присутні ознаки *синдрому відкладеного життя*. Окрім цього, 16% СП, маючи явні ознаки стресу (від 5 до 8 ознак у кожній СП), додатково мають ознаки емоційного вигорання.

Під час першого етапу опитування (квітень 2022р) 46% СП вже отримували допомогу психолога БО «Легалайф-Україна», 90 % знали про можливість отримати безкоштовну допомогу психологів у БО «Легалайф-Україна». 44% планували протягом наступного року звернутись до психолога БО «Легалайф-Україна», 15% відповіли, що не мають таких планів.

Для створення комфортних умов для отримання психологічної допомоги, БО «Легалайф-Україна» забезпечили можливості для СП отримувати консультації психологів у онлайн форматі, по телефону, особисто чи під час групових психолого-терапевтичних груп.

За результатами проекту з підтримки спільноти - до психологів на Гарячу лінію БО «Легалайф-Україна» звернулись 58% СП з опитаних. Кількість звернень зросла на 12 %.

З тих СП, які не звертались до психологів БО «Легалайф-Україна»: 5 % думають про таку можливість, 7 % говорять про брак часу, 4 % про брак коштів, 6 % не мають довіри до психологів, 3 % звертались до інших психологів, решта не мають мотивації чи не бачать причин для звернень.

Порушення прав СП

Відсоток СП, які в умовах війни стикаються з порушенням їх прав, зросло з 56% на початку війни до 62% на другому році війни.

Найбільш поширеними видами порушеннями прав є: шантаж/примус до співпраці з боку поліції, відмова у наданні послуг у державних установах, затягування процесу оформлення соціальних пільг та вимагання благодійних внесків за можливість отримати медичні послуги.

Зауважимо, близько 18% СП не вірно оцінюють/не розуміють, що є порушенням прав людини та у яких випадках вони мають право на захист. В даному опитуванні, це СП, які зазначали, що не стикались з порушенням їх прав, але у наступних запитаннях розповідали про факти зловживання владою з боку посадовців (поліцейських, медичних та соціальних працівників) чи роботодавців та інші грубі порушення прав людини, які траплялись по відношенню до них.

Майже половина з респондентів визнала, що війна та її наслідки негативно позначились на здатності членів спільноти захищати свої права

На початку війни 93 % СП знали про можливість отримання безкоштовної юридичної/правової допомоги від БО «Легалайф-Україна».

50% СП мали досвід звернень з різних питань до юристів з початку війни, ще 9 СП з тих, хто не звертався до юристів з початку війни – мали такі плани у близькому майбутньому.

На другому році війни - 55% з опитаних мали досвід звернення за правової допомогою. Кількість звернень з різних питань щодо правової допомоги за рік зросла на 5 %.

Але кожна четверта з СП, які визнають, що мають досвід порушення їх прав, таки не звертаються за допомогою, бо не вірять у позитивний результат справи або через недовіру до юристів чи брак коштів.

Тому важливо продовжувати освітню діяльність серед СП щодо прав людини та їх захисту, посилювати діяльність параюристів з фіксації та реагування на порушення прав СП, а також адвокаційну діяльність з подолання бар'єрів у доступі до юридичних послуг для СП.

Додаткові потреби СП в умовах війни та у період відновлення

Окрім вже перелічених основних потреб, наприкінці проекту у СП залишились **невирішеними ще декілька потреб**, а саме:

- через піклування про своє здоров'я та з метою профілактики ВІЛ/ІПСШ 8% СП зазначають про потребу у презервативах різного/більшого розміру;
- ще 8 % говорять про відсутність постійного приміщення у спільноти, де СП можуть отримувати допомогу;

- 3% наголошують на зручності отримання сертифікатів/грошей (замість натуральної продукції) на покупку необхідних продуктів/засобів;
- ще 2% потребують отримувати допомогу частіше та регулярно.

Також СП зауважили, що потребують додаткових видів послуг: доступ до лікарів - гінеколог, дерматолог, флеболог, інфекціоніст тощо, доступ до юристів у віддалених від великих міст районах, офлайн консультації психологів та психологічні тренінги.

Потреби самоорганізації СП

Проекти з підтримки спільноти мають вирішальне значення для забезпечення виживання секс-працівників в умовах війни в Україні та у після воєнний період. Враховуючи криміналізацію, соціальне та економічне неблагополуччя секс-працівників, структурні бар'єри та стигматизацію для багатьох СП самоорганізація секс-працівників залишається єдиною можливістю задовольнити свої основні потреби, отримати медичну допомогу, психологічну та правову підтримку. Але обмежені можливості самоорганізації та недостатнє фінансування інтервенцій не дозволяють у повній мірі задовольнити потреби СП України. Самоорганізації потребують збільшення ресурсів та обсягів підтримки на програми для СП, спрямовані на зміни у суспільстві та законодавстві, на розвиток та адвокацію спільноти, на подолання стигми та бар'єрів, на задоволення потреб секс-працівників тощо.